

Bruker vi teknologien til beste for folk eller definerer den hva som er bra for folk?

Om teknologi som middel, mål og målendrende middel

Teknologi i Helse og Omsorg 2019

- Erfaringer, samspill og trender

Høgskulen i Vestlandet

Bergen, 21. mai 2019

Bjørn Hofmann

NTNU Gjøvik

Universitetet i Oslo

Agenda

- Teknologi som middel (Verdivirkeliggjør)er)
- Teknologien former våre mål (Verdiformer)
 - Gjennom føringer for rasjonalitet
 - Gjennom å styre hva som teller
 - Gjennom teknologisk imperativ
 - Gjennom å definere hva som er godt og vondt
 - Gjennom å koble *bør* til *er*
 - *Teknologien former vår moral (tekno-moralsk endring)*
- Teknologien blir vårt mål (Verdiskaper, verdi i seg selv)

Teknologi er verdivirksom

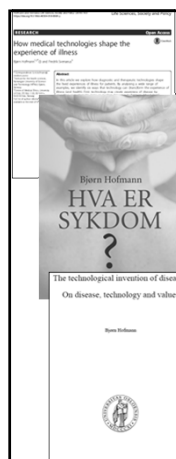
- Teknologi **gir oss** ting, kunnskap, tjenester og opplevelser **av verdi**.
 - Gjennom sin funksjon
 - Velferdsteknologi kan gi sikere og mer effektive helsetjenester
- Teknologi **fremmer** verdier (framing)
 - Gjennom sin målorienterthet
 - Digitalisering gjør data til noe verdifullt
- Teknologi **tillegges** verdi (status)
- Teknologi **får** verdi (styrer våre verdier)
 - Ved at middel blir mål

Åpent

Inten-
dert

Skjult

Ikke
inten-
dert

Teknologi skaper sykdom (det medisinske blikket)

1. Sykdommens bestanddeler er definert av teknologi
 - molekyler, celler, bakterier
2. Kunnskap om sykdom er gitt av teknologi
 - Endepunkter: blodtrykk, kolesterolnivå ...
3. Teknologisk praksis bestemmer hva som oppfattes som sykdom (praktisk):
 - Det vi kan behandle, blir til sykdom

Hofmann B. The technological invention of disease – on disease, technology and values. Oslo: University of Oslo, 2002.
4. Teknologi styrer hvordan vi opplever sykdom

Hofmann B, Svenaes F. How medical technologies shape the experience of illness. Life sciences, society and policy 2018; 14:3.

Mulighet → Sykdom

Mulighet

- Veksthormon-behandling
- Assistert reproduksjon
- Kirurgi reduserer diabetes type 2
- Viagra (BT-medisin)
- Biomarkører, indikatorer

Sykdom

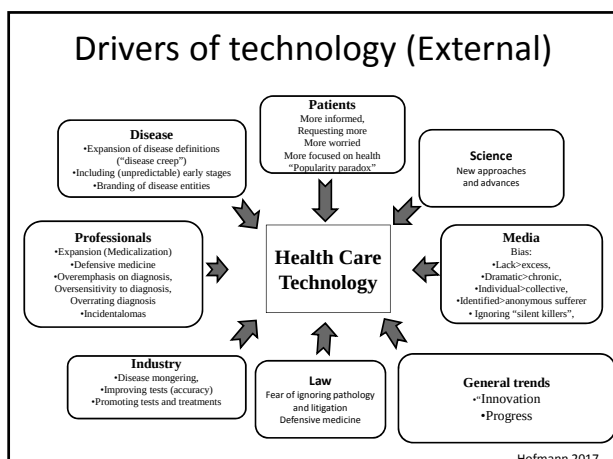
- Kortvoksthet (ISS)
- Barnløshet (ikke infertilitet)
- Diabetes er en kirurgisk sykdom
- Erekttil dysfunksjon
- Risiko-baserte sykdommer (hypertensjon), forstadie-sykdommer (pre-diabetes)

Kan gjøre → Skal gjøre

Teknologien former vår moral (tekno-moralsk endring)

- Teknologien endrer våre muligheter
- Teknologien blir mulig under visse moralske forhold
 - GMO: Holdningene har endret seg
- Teknologien endrer også vår moral
 - Sporingsteknologi kastet lys over retten til privatliv Øderud et al. 2015.

Drivers of technology (External)

Teknologien blir vårt mål (Verdiskaper, verdi i seg selv)

- Teknologi = verdiskaping / verdiskapning
- Teknologi = kontroll
 - Målet med velferdsteknologi = selvstendighet, uavhengighet, kontroll (≠mestring), sikkerhet (≠trygghet), kommunikasjon (≠ensomhet)
- Teknologi = funksjon
 - Fokus på funksjon («ablism») (≠mestring)
- Innovasjon (som mål i seg selv)

Teknologi som middel og ikke som mål i seg selv.

- Vi må bruke teknologien for å oppnå våre mål og til beste for folk
- Vi må bruke teknologi til å foredle våre mål
- Vi må unngå at teknologien definerer våre mål og hva som er bra for folk

Betrakt teknologien som middel og ikke som mål i seg selv (Kant 1785).

Oppsummering

- Teknologi som middel (Verdivirkeliggjører)
- Teknologien former våre mål (Verdiformer)
 - Gjennom føringer for rasjonalitet
 - Gjennom å styre hva som teller
 - Gjennom teknologisk imperativ
 - Gjennom å definere hva som er godt og vondt
 - Gjennom å koble *bør* til *er*
 - Teknologien former vår moral (tekno-moralsk endring)
- Teknologien blir vårt mål (Verdiskaper, verdi i seg selv)
- Det er vesentlig at vi styrer teknologien etter våre mål, ellers vil den styre våre mål

Referanser

- Hofmann B. When means become ends: technology producing values. Seminar: Media, technology and lifelong learning 2006; 2. [Open Access]
- Hofmann B. Teknologitemming. Om helseteknologiens uformelle føringer og hvordan disse kan tøyles. In: Sinding Aasen H, Magnussen A-M, Bærøe K, Bringedal B, editors. Prioritering, styring og likebehandling Utfordringer i norsk helsetjeneste Oslo: Cappelen Damm Akademisk/NOASP (Nordic Open Access Scholarly Publishing), 2018:259-87.
- Hofmann B. Demens, välfärdsteknologi och etiska frågor. Konferanse. Stockholm, 2017.
- Hofmann B. Etske utfordringer med velferdsteknologi. Oslo : Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, 2010:67.
- Hofmann B. Verdistyrt teknologi - eller teknologistyrte verdier. Tidsskrift for jordmødre 2005; 111:12-4.
- Hofmann B. Kan teknologi skape sykdom? Utposten 2009; 8:7-13.